

Olme Karki

MINNETALE OVER PROFESSOR ARNE MATHIAS LØVLIE

holdt på møte
23. oktober 2014

av professor Kristian Gundersen

Kjære Reidun Sirevåg, Johan, Harald Mathias, og Anders Løvlie, Preses,
Ærede forsamling

Det er betegnende at minnetalen over et av dette akademis eldste medlemmer, Arne Løvlie var et aktivt medlem i hele 44 år, holdes av et av dets yngste. Det henger nok sammen med at Arne aldri ble intellektuelt gammel.

Arne Mathias Løvlie ble født i 1931 og vokste opp på Raufoss. Han var enebarn av lærer Magnhild og sivilingeniør Herman Løvlie. Herman var ingeniør på Raufoss ammunisjonsfabrikk, og Arnes siste fullførte prosjekt skulle bli å skrive en bok nettopp om ammunisjonsfabrikken med tittelen *Norske Våpen i Tyske Hender*. Han hadde undret seg over at alt gikk som normalt under sin oppvekst der under krigen, og han påviser i boken hvordan norsk rustningsindustri gikk for fullt under annen verdenskrig til stor glede for den Tyske krigsmaskin

Arne Løvlie tok artium i 1949 og cand.Real.-eksamen med hovedfag i zoologi i 1958, med innstilling til Kongen. Han ble dr.philos. i 1964 på en avhandling med tittelen *Genetic control of division rate and morphogenesis in *Ulva mutabilis* Föyn*. Og det var nettopp Bjørn Føyns professorat han skulle overta i 1970. Føyn i sin tur overtok forresten etter Kristine Bonnevie, så stamtavlen var temmelig god.

Vitenskapelig arbeidet Løvlie med hvordan ytre faktorer kan endre enkle organismers egenskaper. En av hans mer spektakulære artikler ble publisert i *Nature* i 1974. I denne limer han fast et tidlig utviklingstrinn nettopp av grønnalgen *Ulva mutabilis* på toppen av et sleggehode. Sleggen svinges så mot en ambolt slik at algen utsettes for et mekanisk sjokk. Det er kanskje

ikke særlig "high tech", men Løvlies eksperimentelle fingerferdighet var en av hans store styrker, noe jeg selv observerte da han gjennomførte sitt siste biologiske prosjekt i mitt laboratorium på muskelcellekjerner hos transgene dyr.

Men når det gjelder sleggeslaget, så fikk det algen til å endre morfologi, og her kommer det vesentlige, og det jeg vil tro det som bragte dem inn i *Nature*, endringene ble nedarvet gjennom flere celledelinger. Dette er altså en slags nedarving av påførte egenskaper. Det er et tidlig eksempel på såkalt epigenetikk, som er blitt et av de mest spennende områdene i biologien de siste få årene. For eksempel gikk årets store medisinske Jahrepris til epigenetiske oppdagelser. I samtiden var nok tolkningene nokså ymse, Løvlie mottok brev fra en gartner som pisket gulrotfrøene sine før utsåingen, med godt resultat.

Løvlie var i flere år leder av områdestyret for naturvitenskap i Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF) og ledet også arbeidet med å opprette et miljø for biologi ved Universitetet i Tromsø.

Løvlie påtok seg entusiastisk store undervisningsoppgaver. Han turte å stille krav, og var opptatt av at biologistudiene skulle ha en solid forankring i naturvitenskapelige basalfag. Denne holdningen gjorde at han var svært bekymret over en del av våre skolereformer. Det er vel i dag enighet om at bekymringen var berettiget. Jeg vil si at vi mistet en hel generasjon for naturvitenskapen. De som er eldre enn meg, har et selvfølgelig forhold til den, også blant humanister, så kom den tapte generasjon og så helt nylig blant de helt unge er det skjedd en omveltning i interessene. Løvlie har antagelig bidratt vesentlig til at det snudde, sammen med bl.a. sin kone Reidun Sirevåg skrev han på 90-tallet en rekke lærebøker i naturfag og biologi for alle trinn i den videregående skolen. Disse satte en ny faglig standard som har hevet nivået også for alle senere norske lærebøker i disse fagene.

Da Løvlie kom inn, var kanskje norsk biologi en smule provinsiell. Løvlie hadde imidlertid flere utenlandsopphold, og han ble en av de viktigste pådriverne for å modernisere og profesjonalisere faget. Han hadde en evne til å lytte til den store globale vitenskapelige samtalen, noe som nok var mindre vanlig den gangen, og han ble i kraft av dette en av fagets høvdinge. Løvlie ble et faglig forbilde for mange av oss. Jeg vil føye til også et personlig forbilde.

Det er en del år siden, så jeg kan fortelle historien nå. Instituttet hadde dårlig økonomi, og den nye instituttlederen kalte sammen en del professorer til en rådslagning med middag på restaurant. Da regningen kom, sa Arne at han i den gitte økonomiske situasjon ville betale for middagen sin selv.

Instituttlederen så ut som et spørsmålstegn, men Arne lærte en ganske nyansatt professor noe om integritet den kvelden.

En annen historie er da en dømt giftmorder etter endt soning ville begynne å studere, av alle ting, toksikologi hos oss. Det hører med at et av ofrenes barn allerede var student i bygningen slik at de ville kunne møtes i korridorene. Vi hadde ingen hjemmel for studienekt, og Løvlie hadde ikke formelle verv som tilsa at han burde bry seg. Han sa imidlertid at dette ikke skulle skje. Og slik ble det, uten at jeg helt vet hvordan han fikk det til.

Løvlie ble ikke intellektuelt gammel, men han ble gammel. Mannen som hadde seilt langs store deler av norskekysten og ridd gjennom Portugal, fikk ulike plager som innskrenket ham fysisk de siste årene. Han tok ikke dette så pent.

Selve slutten kom likevel brått, han fikk diagnosen akutt leukemi med klar beskjed om at han helt sikkert ville dø i løpet av dager, kanskje et par uker, ingen kurativ behandling kunne tilbys.

Med en karakteristisk rasjonalisme gikk Arne ikke gjennom de vanlige fasene med benektelse eller kjøpslåing med døden. Arne ville ha en sprøyte eller pistolen, han hadde bæretillatelse på en, men familien gjemte pistolen og fikk stagget ham. Det tok tre uker.

Martin Luther er kjent for sitatet om at hvis han visste at verden gikk under i morgen, ville han likevel gå ut i sin hage og plante et epletre i dag. Arne leste fysikk på dødsleiet. For Arne handlet det om å prøve å forstå enda litt mer, før teppefall, for det var teppefall, i motsetning til Luther trodde han ikke på noe liv etter døden. Arne Løvlie døde natten til 24. mars i år, 83 år gammel.

Arne var avgjort ikke pompøs, men han kunne ta regi, og gjorde det også etter sin død. Da vi ankom krematoriet denne regntunge 9. april, så vi straks at kisten var annerledes. Den var temmelig røft utformet i ubehandlet finér. Jeg fikk assosiasjoner til Robert Kennedys grav på Arlington kirkegården som er et enkelt hvitt trekors stukket ned i gresset. En enslig krigsgrav i kontrast til brorens gedigne gravmonument med den evige ild.

Arne hadde ønsket at hans tre sønner skulle snekre kisten hans, kanskje som en slags mentalhygienisk øvelse, de skulle snekre sammen og minnes sin far. Anders, Arnes yngste sønn, forteller at det ikke ble så kontemplativt som det kanskje var tenkt. Vanskeligheten bestod i å kunne etterkomme de mange bestemmelsene og forskriftene relatert til likkister. For meg ble også dette en metafor om Arne. Han var en typisk nysgjerrighetsdreven forsker. Det handlet om å tilfredsstille sin egen nysgjerrighet. Men jeg tror nok han etter hvert opplevde at det ble stadig vanskeligere å gjøre nettopp det i det

moderne forskningssystemet med sine evinnelige strategiplaner, byråkrati og søknadsprosesser. Det moderne universitet og forskningsråd tapte i hans tid mye av evnen til å utnytte den drivkraften som var så sterk hos Arne, den lekne personlige nysgjerrigheten. Vi kan ikke lenger ganske enkelt snekre kista selv.

Et kjennetegn ved Arne Løvlie var at han manglet den selvopptatthet som er så typisk for mange av oss forskere. Jeg griper meg ofte i å håpe at Arne igjen skal komme stavrende inn på laboratoriet med stokken sin for å spørre meg om mine siste forskningsresultater. Det er en del av min sorg over Arne at det ikke vil komme så mange etter ham og med genuin interesse spørre nytt fra mitt avsnitt av forskningsfronten.

Jeg lyser fred over Arne Løvlies minne.